

Rados István Munkaszolgálatban

Ezen a képen nem találom Pistát [Rados István], az első férjemet. Lehet, hogy nincs rajta, mert épp ő készítette a képet, de az is lehet, hogy valahol hátrébb áll, ahol már nem lehet őt látni. A képről látszik, hogy ugyanabban a sorozatban készült, mint a többi, tehát ez az 1941-es csobánkai munkaszolgálat alatt volt. Kora tavasz lehet. 1940 legvégén vitték el először, akkor három hónapra. Akkor Magyarországon volt, Csobánkán jórészt. Mindenféle munkát kellett csinálniuk. Volt mezőgazdasági munka, és volt, hogy csak ástak, rengeteget ástak, azt hiszem, hogy csak úgy kellett ásni. És utána betemetni. A lényeg, hogy valami nehéz munkát csináljanak. Ezt is mesélte nekem. Nem volt váratlan a munkaszolgálat, már akkor beszéltek róla, mert akkor már, 1940 végén sokat hallottunk arról, hogy visznek el embereket munkaszolgálatra. S készült rá. Vettünk már direkt erre a célra egy priccseknadrágot [bricsesz] meg egy hátizsákot meg egy lemeberdzseket. Ilyen viharkabátot, amiben bevonuljon. Ebből a munkaszolgálatból, még küldött levelezőlapot, sőt az is előfordult, hogy egyszer csak megjelentek itt nálam a keretlegények közül páran, és pénzt kértek, hogy át tudják adni neki, arra hivatkozva, hogy így jobb ellátást kaphat. Persze a pénz sosem jutott el a férjemhez. Amikor 1941 tavaszán hazajött, egy viszonylag nyugalmasabb periódus volt, Dolgoztunk mindketten, egészen 1943 elejéig, amikor is elvitték, végleg. Akkor először Solymárra, Pomázra került, majd később Erdély felé vitték őket. Végül aztán a Szovjetunióban halt meg valamikor még 1943-ban, de semmi sem biztos. Annyit tudok, hogy a Szovjetunióból van egy vöröskeresztes értesítem, onnan tudom, hogy hadifogságban halt meg. A holttestét nem hozták haza sosem. Rengeteg lapot írt, de nem találom őket, fogalmam sincs, hogy hova tehettem, és most arra sem emlékszem, hogy miket írt, szegény. [Érdeemes fölfigyelni a képen látható munkaszolgálatosok ruházatára: a honvédelmi minisztérium 1942 márciusában adott ki rendeletet arról, hogy a zsidó munkaszolgálatosoknak a saját polgári ruházatukat kell viselni, és erre sárga karszalagot kell varrni, de sok alakulatnál már 1941 végétől elvették a zsidóktól az egyenruhát. 1942 tavaszáig nem volt általános a sárga karszalag viselése sem, de a parancsnoktól függően sok alakulatnál ezt is bevezették (R. L. Brahm: A népiirtás politikája. A holokauszt Magyarországon, Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2003, 31. oldal). Szécsi Endréné nyilván nem téved a kép dátumát illetően, hiszen mindössze pár hónappal korábban volt az esküvőjük.

Nyilvánvaló tehát, hogy egyes helyeken már 1941 februárjában sem kaptak a zsidó munkaszolgálatosok honvéd egyenruhát, sőt saját polgári ruhájukat kellett viselniük már 1940 legvégén is. -- A szerk.]